

РАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ ТРИЄДНОСТІ ОСНОВНИХ РЕСУРСІВ (ТРУДОВИХ, МАТЕРІАЛЬНИХ, ФІНАНСОВИХ) ЯК НАПРЯМ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Прокопенко М.В., старший викладач

Костенко Ю.О., канд. техн. наук, доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Постановка проблеми. На даний час багато підприємств України виявилися в стані "індукованої" неконкурентоспроможності, тобто масової втрати конкурентоспроможності, викликаної кризою і відкриттям національного ринку для іноземних товарів.

Головними причинами втрати конкурентоспроможності підприємствами є висока собівартість, низька якість і ненадійність продукції, причому усі вони є наслідком витратності процесу виробництва переважаючого числа суб'єктів господарювання.

Серед напрямів забезпечення конкурентних переваг в стратегії конкуренції головним є максимізація ефективності використання ресурсів.

Узагальнюючим показником діяльності промислового підприємства з точки зору витрат і результатів праці можна назвати показник співвідношення вартості реалізованої продукції і витрат на виробництво. При цьому слід врахувати, що на кінцевий результат (продукцію) впливають дві складові: внутрішні організаційно-економічні чинники і зовнішні, або ринкові, умови.

Перша складова включає зміни продуктивності праці, технічні характеристики виробництва, спосіб організації виробництва, тобто те що підвладно підприємцеві. Друга ж складова включає зміни незалежні або мало залежні від підприємця, головним чином зміни цін. З одного боку це ціни на ресурси (робочу силу, сировину, матеріали, паливо, енергію і т.п.), які промислове підприємство використовує для виробництва, а з іншого - ціни на продукцію, які можуть змінюватися від співвідношення попиту і пропозиції на ринку.

Таким чином, ефективність роботи промислового підприємства можна виразити у вигляді відношення вартості реалізованої продукції (послуг) до витрат на виробництво.

Успішна діяльність по цьому напрямку може бути здійснена шляхом створення механізму підвищення конкурентоспроможності на основі ресурсозберігання.

Зазначеним вище доводиться актуальність проблеми та необхідність докладного дослідження даного питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішення зазначеної проблеми потребує вивчення теорії та практики методів підвищення конкурентоспроможності підприємств, а також практичних аспектів діяльності з точки зору внутрішніх організаційно-економічних чинників і ринкових умов.

Проблемам, пов'язаним з теоретичними та практичними аспектами підвищення конкурентоспроможності підприємств присвячено багато досліджень вітчизняних і зарубіжних авторів.

Серед них такі відомі зарубіжні дослідники як А. Сміт., К. Маркс, Д. Рікардо, П. Самуельсон, В. Нордгауз та інші видатні вчені [1].

Питання в області теорії і практики оцінки конкурентоспроможності підприємств висвітлювали в працях І. Бакум, С. Покропивний, В. Дикань, О. Дубовська, О. В. Кавка. А. Завіновська, О. Кірдіна, Т. Костишина, Р. Гриник, А. Селезньов, О. Шніпко та ін. [2, 3].

Вітчизняні та закордонні вчені внесли значний вклад в теорію та практику методики підвищення конкурентоспроможності підприємства, але питання використання триєдності основних ресурсів підприємства (трудова, матеріальна, фінансова) у цьому аспекті майже не розглядалися.

Таким чином численні аспекти управління процесом підвищення конкурентоспроможності підприємств вивчені недостатньо і є перспективним напрямом наукових досліджень.

Невирішені складові загальної проблеми. Негативний досвід економічних реформ показав, що робота підприємств в режимі кризи привела до зростання цін, спаду обсягів промислового виробництва і зниженню реального рівня конкурентоспроможності.

В існуючій обстановці для вирішення життєво важливої проблеми виходу із загальної кризи необхідно створити на підприємстві сучасну, адекватну ринковим умовам господарювання систему діагностики фінансово-господарського стану, щоб забезпечити реальну зацікавленість товаровиробників в стійкому розвитку виробництва і збільшенні обсягів випуску і реалізації конкурентоздатної продукції.

Для успішного вирішення цього завдання необхідно повною мірою використати зарубіжний і вітчизняний досвід, розробити принципово нові методологічні підходи до побудови системи управління виробництвом.

Формування цілей статті. Мета дослідження полягає в розробці теоретичних та методичних положень щодо підвищення конкурентоспроможності підприємств за допомогою комплексного впливу на поєднання основних ресурсів підприємства (трудова, матеріальна, фінансова) та сучасних економіко – статистичних методів прогнозування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансово-господарська діяльність будь-якого суб'єкта господарювання нерозривно пов'язана з використанням трудових, матеріальних і фінансових ресурсів.

В умовах обмеженості усіх видів ресурсів ефективність використання кожного з них окремо і в комплексі з іншими стає одним з найважливіших

визначальних показників конкурентоспроможності суб'єкта господарювання в ринковій економіці [4].

Для оцінки ефективності використання кожного з видів ресурсів доцільно використати показники, які б дозволили зіставити отриманий результат від використання цього виду ресурсу з кількістю його споживання.

Для визначення ефективності споживання трудових ресурсів таким показником являється продуктивність праці (ПП):

$$ПП = \text{Виробництво} / \text{Середньоспискова чисельність робітників} \quad (1)$$

Аналогічно можна охарактеризувати ефективність споживання матеріальних і фінансових ресурсів за допомогою показників, що дозволяють зіставити отримані результати від використання цих видів ресурсів з кількістю їх споживання [5].

Результатом використання матеріальних ресурсів є "Результат господарської діяльності" (РГД), а результатом споживання фінансових ресурсів - "Результат фінансової діяльності"(РФД).

У зіставленні з кількістю спожитих ресурсів можна отримати показники, що характеризують ефективність споживання, відповідно, матеріальних і фінансових ресурсів.

По суті, ці показники характеризуватимуть не лише ефективність спожитих ресурсів, але і ефективність господарської і фінансової діяльності суб'єкта господарювання. Отже, їх можна назвати Ефективність Господарської Діяльності (ЕГД) і Ефективність Фінансової Діяльності (ЕФД) [6].

$$ЕГД = РГД / \text{Витрати на виробництво} \quad (2)$$

$$ЕФД = РФД / \text{Фінансові витрати по заборгованості} \quad (3)$$

Таким чином, ефективність використання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів у фінансово-господарській діяльності суб'єкта господарювання правомірно охарактеризувати трьома показниками: ПП, ЕГД і ЕФД [7].

Ефективність використання кожного з видів ресурсів обумовлена рядом чинників, залежних від специфічних особливостей галузі. Цей взаємозв'язок встановлений на основі аналітичних залежностей, виражених рівняннями множинної регресії, адекватність яких підтверджена критеріями математичної статистики.

Різні економічні показники як на мікро так і на макрорівні не є незалежними, а пов'язані між собою; наприклад, ціна якого-небудь товару і величина попиту на цей товар, обсяг виробництва і прибуток фірми, інфляція і безробіття [8].

Якщо не брати до уваги стохастичну природу економічних даних, то для опису взаємозв'язків різних економічних і фінансових показників між собою застосовується функціональний підхід. Зв'язок одного з показників з іншими показниками описується за допомогою функцій одній $y = F(x)$ або кількох змінних $y = f(x_1, x_2, \dots, x_n)$.

Такий підхід застосовується там де імовірнісний характер економічних процесів малоістотний для ухвалення рішень.

Насправді взаємозв'язки показників в економіці рідко мають простий функціональний вигляд, оскільки на показник окрім пояснюючих змінних впливає ще безліч інших чинників, існуючих але не врахованих явно в моделі; частина з цих чинників - випадкові. Це обумовлює стохастичну природу як деяких економічних змінних, так і взаємозв'язків між ними. Стохастичні взаємозв'язки змінних можна описати за допомогою частотних (імовірнісних) або кореляційних характеристик.

В економічних дослідженнях одним з основних завдань є аналіз залежностей між змінними. Залежність може бути строгою (функціональною) або статистичною. Алгебра і математичний аналіз займаються вивченням функціональних залежностей, тобто залежностей, заданих у вигляді точних формул. Але будь-яка така залежність певною мірою є абстракцією, оскільки у навколишньому світі, частиною якого є економіка, значення конкретної величини не визначається незмінною формулою її залежності від деякого набору інших величин. Завжди є декілька величин які визначають головні тенденції зміни даної величини, і в економічній теорії і практиці обмежуються тим або іншим кругом таких величин (пояснюючих змінних) [9].

Проте завжди існує і дія великого числа інших, менш важливих або важко ідентифікованих чинників, що призводить до відхилення значень з'ясовною (залежною) змінною від конкретної формули її зв'язку з пояснюючими змінними, наскільки б точною ця формула не була. Знаходження, оцінка і аналіз таких зв'язків, ідентифікація пояснюючих змінних, побудова формул залежності і оцінка їх параметрів одним з найважливіших розділів математичної статистики. Це свого роду мистецтво, що враховує в кожній конкретній галузі знань (зокрема, в економіці, про яку йде мова), її внутрішні закони і потреби. Але це також і наука, оскільки вибраний і оцінюваний вид формули має бути пояснений в термінах цієї галузі знань.

Нам необхідно оцінити зв'язок між змінними X і Y (зв'язок показників ефективності фінансової і господарської діяльності і фінансових показників за певний період часу). Зокрема, може стояти питання, чи пов'язані між собою ці показники і при позитивній відповіді на нього, природно, встає завдання знаходження формули цього зв'язку. Основою для відповіді на це питання являються статистичні дані про динаміку цих показників (квартальні звіти про структуру балансу і податкові декларації). Ці дані є імовірно - випадковими, вибіркою з генеральної сукупності, тобто з сукупності усіх можливих поєднань показників податку і статей активу в умовах, що склалися. Вибір статей активу в якості визначального чинника викликаний тим, що податок на прибуток виникає у разі виникнення такого прибутку, а основним джерелом прибутку є активні операції. Не слід забувати, що прибуток визначається і витратами банку, тоді для повноти опису необхідно враховувати і динаміку статей пасиву. В цьому випадку отримані результати матимуть більшу достовірність. Проте це приведе до надзвичайно великого об'єму обчислень [10].

Тому у рамках цієї роботи обмежимося розглядом зв'язку між статтями активу і податком.

Для моделювання розрахуємо кореляційну таблицю між досліджуваними показниками (беремо випадкові середньогалузеві вихідні дані).

Таблиця 1

Результати розрахунку коефіцієнтів кореляції

	ЕФ (У)	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	X11	X12	X13	X14
ЕФ (У)	1,00														
X1	0,89	1,00													
X2	-0,28	0,19	1,00												
X3	-0,99	-0,94	0,14	1,00											
X4	-0,19	-0,61	-0,89	0,32	1,00										
X5	0,41	-0,04	-0,99	-0,29	0,82	1,00									
X6	0,68	0,27	-0,89	-0,57	0,59	0,95	1,00								
X7	0,94	0,69	-0,58	-0,89	0,15	0,69	0,88	1,00							
X8	-0,23	0,24	1,00	0,09	-0,91	-0,98	-0,87	-0,54	1,00						
X9	1,00	0,88	-0,29	-0,99	-0,17	0,43	0,69	0,95	-0,25	1,00					
X10	0,56	0,87	0,65	-0,66	-0,92	-0,53	-0,23	0,25	0,68	0,54	1,00				
X11	0,01	0,46	0,96	-0,14	-0,98	-0,91	-0,73	-0,32	0,97	-0,01	0,84	1,00			
X12	0,92	0,64	-0,63	-0,86	0,21	0,74	0,91	1,00	-0,59	0,93	0,19	-0,38	1,00		
X13	0,72	0,96	0,46	-0,81	-0,81	-0,33	-0,02	0,46	0,51	0,71	0,98	0,70	0,40	1,00	
X14	-0,01	-0,46	-0,96	0,15	0,98	0,91	0,73	0,32	-0,97	0,01	-0,84	-1,00	0,38	-0,70	1,00

Джерело: розробка автора.

Отримані результати відбивають взаємну кореляцію між усіма показниками і ефективністю, але нас цікавить тільки перший стовпець таблиці. Отримані функції мають наступний вигляд:

$$EГД=6E-03*X1 - 2, 3E- 06*X2+1,26E-05*X3+6E-06*X4+3,69E-07*X5- -1,1E- 04*X6+7,9E-02 \quad (4)$$

- де X1 - амортизаційна політика;
 X2 - дебіторська заборгованість;
 X3 - кредиторська заборгованість;
 X4 - економічна рентабельність;
 X5 - додана вартість;
 X6 - тривалість операційного циклу, днів.

$$EФД=-3, 4*A1-1, 01E-02*X7+1,53E-01*X8-10, 67*X9-1, 81E-01*X10+ 1,74E- 05*X1 + 1,34E-05*X12+2,77E-06*X13+6,7E-05*X14+2,37 \quad (5)$$

- де A1 - індекс річної інфляції;
 X7 - плече важеля;

X8 - здатність рамбуру;
 X9 - абсолютна ліквідність;
 X10 - ліквідність 3-ої міри;
 X11 - тривалість фінансового циклу, днів
 X12 - оборот;
 X13 - фінансово-експлуатаційні потреби;
 X14 - диференціал %;

$$ПП = -3,7E-02 * X1347, 1E-02 * A2 + 67,365 \quad (6)$$

де X13 - оборотність фінансово-експлуатаційних потреб, днів;
 A2 - проектна потужність.

Ці рівняння дозволяють зв'язати воедино групи оцінних показників фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, такі як: майнове положення, фінансова стійкість, ліквідність, ділова активність, рентабельність в комплексі з макроекономічним показником - величиною річної інфляції з метою отримання трьох інтегральних показників, що оцінюють ефективність використання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів.

Таким чином, висновок про наявність зв'язку не підтверджено, для усієї генеральної сукупності розрахунки треба робити за вибірковими даними, що саме по собі вже робить відповідь на поставлене питання небезумовним. Більше того, по даним вибірки відповісти на питання наявності зв'язку "взагалі", неможливо. Дійсно, через будь-які N точок на площині завжди можна провести поліном міри $(N - 1)$ і оголосити, що знайдена точна формула зв'язку. Проте досвід підказує, що якби ми отримали ще одну точку спостереження, то вона напевно не задовольняла б знайденої формулі. Тому питання про наявність зв'язку між змінними (зокрема - економічними) слід ставити як питання про наявність конкретної формули (специфікації) такого зв'язку, стійкого до зміни числа спостережень.

Головним принципом розробки стратегії управління суб'єктом господарювання є створення умов для його довгострокового існування в умовах ринкової економіки. Реалізація цього принципу може бути забезпечена на основі розумної фінансової і господарської політики відносно управління різними аспектами фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, що забезпечує його конкурентоспроможність в ринковому середовищі.

Забезпечення умов довгострокового існування суб'єкта господарювання можливо лише за умови конкурентоспроможності і прибутковості, що досяжно на основі стабілізації здатності самофінансування (величини CASH FLOW якою характеризується грошовий потік), що забезпечує принцип розширеного (чи принаймні, простого) відтворення, і вибору раціональної структури складових комплексних оцінок ЕГД, ЕФД і ПП, що входять, відповідно, в рівняння множинної регресії, які сприяли б максимізації ефективності використання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів з урахуванням умов функціонування кожної окремої структурної одиниці.

Таким чином, для визначення раціональної структури складових комплексних оцінок ЕГД, ЕФД і ПП, величини CASH FLOW (достатню для конкурентоспроможності суб'єкта господарювання), буде правомірним побудувати математичну модель на основі експериментально отриманих рівнянь множинної регресії (4 - 6), а також отримати взаємозалежності між величиною CASH FLOW і показниками ЕГД, ЕФД і ПП з підтвердженням їх адекватності за допомогою критеріїв математичної статистики.

Взаємозв'язок між CASH FLOW і показниками ефективності використання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів описується за допомогою рівняння (7), отриманого методом кореляційного аналізу:

$$\text{CASH FLOW} = 845,149 * (\text{ЕГД} + 0,2)^{0,041} * (\text{ЕФД} + 2)^{2,156} * \text{ПП}^{0,178} \quad (7)$$

Визначення усіх показників, ЕГД, що описують ЕФД і ПП, при яких CASH FLOW прагне до максимальної величини у вигляді результатів рішення системи рівнянь (4 - 6) з функцією мети (7) повинно стати основою правильно вибраної стратегії управління суб'єктом господарювання, а потім розробки програми дій з її здійснення. Розрахуємо загальний грошовий потік залежно від показника ефективності фінансової діяльності. Результати розрахунку приведені в таблиці 2.

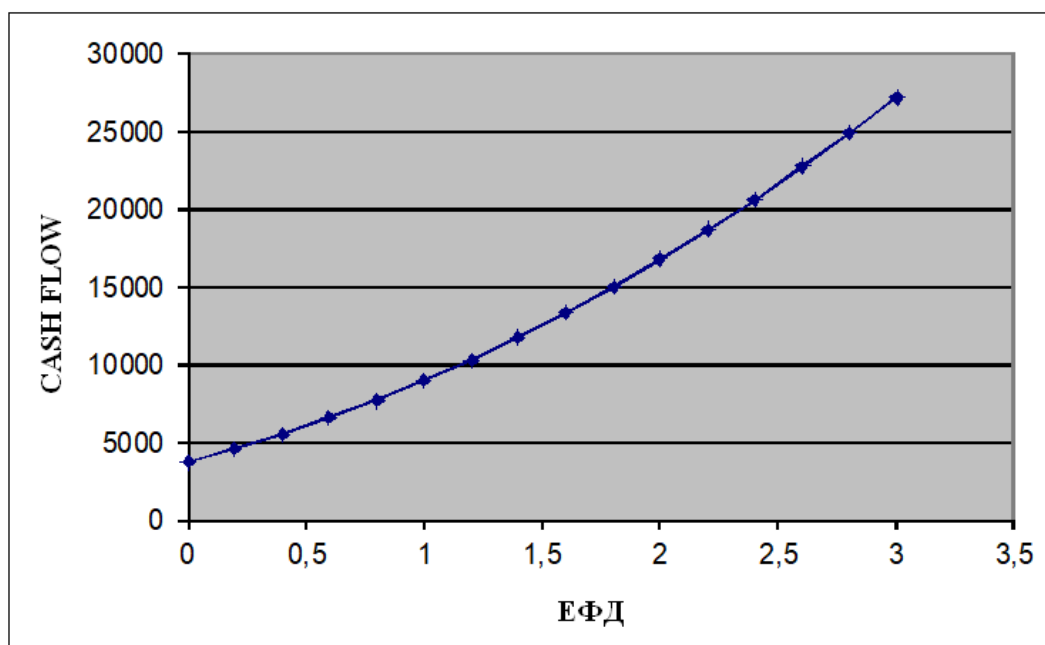
Таблиця 2

Розрахунок грошового потоку за показниками ефективності

Модельоване значення ЕФД	Поточне значення ЕФД	Величина грошового потоку
0	1,15	3766,639
0,2		4625,904
0,4		5580,444
0,6		6631,562
0,8		7780,473
1		9028,315
1,2		10376,16
1,4		11825,02
1,6		13375,85
1,8		15029,58
2		16787,06
2,2		18649,14
2,4		20616,61
2,6		22690,24
2,8		24870,78
3		27158,93

Джерело: розробка автора.

На рис. 1 відображена залежність показника кінцевих результатів від ефективності фінансової діяльності підприємства.

Рис. 1 Залежність кінцевих результатів від ефективності фінансової діяльності

Джерело: розробка автора.

Крім того, в цю систему рівнянь мають бути введені додаткові обмеження, що враховують допустимі межі значень кожного з показників, що входять в неї і взаємні математичні залежності між ними, визначені функціональним зв'язком або кореляційно, встановлені експериментальним шляхом і виражені рівняннями регресії, адекватність яких і надійність коефіцієнтів, що входять в них, підтверджено критеріями математичної статистики.

На основі раціональної структури фінансово-господарських показників, визначених з рішення системи вказаних рівнянь з урахуванням додаткових обмежень що враховують допустимі межі значень кожного з показників і взаємних математичних залежностей між ними повинна будуватися подальша стратегія управління суб'єктом господарювання, що дозволяє забезпечити його конкурентоспроможність і прибутковість в ринковому середовищі досягнувши максимальної ефективності використання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів.

Висновки з проведеного дослідження. Отримані результати дозволять визначити раціональне співвідношення між значеннями фінансово-господарських показників суб'єкта господарювання, реально досягне при конкретних початкових параметрах.

Побудована на основі цього підходу стратегія управління підприємством дозволить досягти максимальної ефективності використання ресурсів і сприятиме зростанню конкурентоспроможності на внутрішньому і міжнародному ринках.

Перелік посилань

1. Зубов В. О., Кривега Л. Д., Косих А. І. Філософія підприємництва. Запоріжжя : Динас, 2018. 189 с.
2. Должанський І. З., Загорна Т. О. Конкурентоспроможність підприємства : навч. посіб. Київ : ЦНЛ, 2019. 384 с.
3. Шніпко О. С. Конкурентоспроможність України в умовах глобалізації. Київ : Експрес, 2019. 456 с.
4. Клименко С. М., Омеляненко Т. В., Барабась Д. О. Управління конкурентоспроможністю підприємства. Київ : КНЕУ, 2018. 520 с.
5. Заблоцький І. І. Економіка України : підручник. Львів : ЛБК НБУ, 2021. 156 с.
6. Селезньов А. З. Конкурентні позиції та інфраструктура ринку. Київ : Юрист, 2019. 382 с.
7. Примок Т. О. Економіка підприємств : підручник. Київ : МАУП, 2021. 255 с.
8. Гаркавенко С. С. Маркетинг : підручник Київ : Лібра, 2022. 712 с.
9. Мармоза А. Т. Економічна статистика. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. 602 с.
10. Чекотовський Е. В. Статистичні методи. Київ : Знання, 2016. 191 с.

References

1. Zubov, V., Kryvega, L., Kosykh, A. (2018). *Philosophy of entrepreneurship [Filosofiiia pidprijemnytstva]*, Zaporizhzhia: Dynas, 189 p.
2. Dolzhansky, I., Zagorna, T. (2019). *Competitiveness of the enterprise [Konkurentospromozhnist pidprijemstva]*, Kyiv: TNL, 384 p.
3. Shnipko, O. (2019). *Competitiveness of Ukraine in the conditions globalization [Konkurentospromozhnist Ukrainy v umovakh hlobalizatsii]*, Kyiv : Express, 456 p.
4. Klymenko, S., Omelyanenko, T., Barabas, D. (2018). *Management of enterprise competitiveness [Upravlinnia konkurentospromozhnistiu pidprijemstva]*, Kyiv : KNEU, 520 p.
5. Zablotsky, I. (2021). *Ukraine economy [Ekonomika Ukrainy]*, Lviv : LBK NBU, 156 p.
6. Seleznev, A. (2019). *Competitive positions and market infrastructure [Konkurentni pozytsii ta infrastruktura rynku]*, Kyiv : Jurist, 382 p.
7. Primok, T. (2021), *Economics Enterprises [Ekonomika pidprijemstv]*, Kyiv : MAUP, 255 p.
8. Garkavenko, S. (2022), *Marketing [Marketynh]*, Kyiv: Libra, 712 p.
9. Marmoza, A. (2017). *Economic statistics [Ekonomichna statystyka]*, Kyiv: Center for Educational Literature, 602 p.
10. Chekotovsky, E.(2016), *Statistical methods [Statystychni metody]*, Kyiv: Znannia, 191 p.

РЕФЕРАТИ ABSTRACTS

УДК 339.137; JEL Classification: D 41

Прокопенко М.В., Костенко Ю.О. РАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ ТРИЄДНОСТІ ОСНОВНИХ РЕСУРСІВ (ТРУДОВИХ, МАТЕРІАЛЬНИХ, ФІНАНСОВИХ) ЯК НАПРЯМ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Мета дослідження полягає у вивченні теоретичних аспектів процесу підвищення конкурентоздатності підприємства в сучасних умовах господарювання та розробки пропозицій щодо їх вдосконалення за допомогою раціонального поєднання основних ресурсів підприємства (трудових, фінансових та матеріальних) та математико-статистичного прогнозування. **Методика дослідження.** Було застосовано статистичний аналіз, математичне допущення, задіяні середні, максимальні та граничні показники, прийоми «раціоналізації» об'єднань показників, побудовано графік залежності кінцевих результатів від ефективності фінансової діяльності, застосовано методи економетричного та статистичного моделювання. **Результати дослідження.** Основним завданням дослідження був аналіз та розробка шляхів підвищення конкурентоздатності підприємства. Результатом дослідження є доведена можливість використання раціоналізації сумісного використання трьох основних ресурсів підприємства (трудових, фінансових та матеріальних) з метою підвищення рівня конкурентоспроможності. Для моделювання та отримання економіко-статистичної моделі було використано програму Microsoft Excel. **Наукова новизна.** Наукова новизна отриманих результатів полягає в аналізі та розробці теоретико – практичних засад вирішення проблеми підвищення конкурентоспроможності підприємства за допомоги «ресурсного» підходу. Запропонована методика аналізу можливості підвищення конкурентоспроможності підприємства за допомогою використання елементів раціоналізації співвідношення основних ресурсів підприємства (трудових, фінансових та матеріальних), модель реалізована у середовищі Microsoft Excel. **Практичне значення отриманих результатів.** Отримані результати дослідження дають можливість визначити раціональне співвідношення між значеннями фінансово-господарських показників суб'єкта господарювання, реально досягне при конкретних початкових параметрах. Практична сторона дослідження дозволяє на основі розробленого підходу управління підприємством досягти максимальної ефективності використання ресурсів і сприятиме зростанню конкурентоспроможності на внутрішньому і міжнародному ринках.

Ключові слова: управління кінцевими результатами, рентабельність, конкурентоспроможність, основні ресурси підприємства, математична статистика, економетричне моделювання.

UDC 339.137; JEL Classification: D 41

M.V. Prokopenko, Kostenko Y.O. RATIONALIZATION OF THE USE TRINITY OF BASIC RESOURCES (LABOR, MATERIAL, FINANCIAL) AS A DIRECTION OF INCREASING THE COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISE

Purpose of the research is to study the theoretical aspects of the process of increasing the competitiveness of the enterprise in modern economic conditions and to develop proposals for their improvement using a rational combination of the main resources of the enterprise (labor, financial and material) and mathematical and statistical forecasting. *Methodology of research.* Statistical analysis, mathematical assumptions were applied, average, maximum and limit indicators were used, methods of "rationalization" of combinations of indicators, a graph of the dependence of final results on the efficiency of financial activity was drawn, and methods of econometric and statistical modeling were applied. *Findings.* The main task of the study was the analysis and development of ways to increase the competitiveness of the enterprise. The result of the research is the proven possibility of rationalizing the combined use of the three main resources of the enterprise (labour, financial and material) in order to increase the level of competitiveness. The Microsoft Excel program was used for modeling and obtaining an economic-statistical model. *Originality.* The scientific novelty of the obtained results lies in the analysis and development of theoretical and practical principles for solving the problem of increasing the competitiveness of the enterprise with the help of the "resource" approach. The proposed method of analyzing the possibility of increasing the competitiveness of the enterprise by using elements of rationalization of the ratio of the main resources of the enterprise (labor, financial and material), the model is implemented in the Microsoft Excel environment. *Practical value.* The obtained results of the research make it possible to determine a rational relationship between the values of financial and economic indicators of the economic entity, realistically achievable with specific initial parameters. The practical side of the research allows, based on the developed approach of enterprise management, to achieve the maximum efficiency of the use of resources and will contribute to the growth of competitiveness in the domestic and international markets.

Keywords: management of final results, profitability, competitiveness, main resources of the enterprise, mathematical statistics, econometric modeling.

Відомості про авторів / About the Authors

Прокопенко Микола Вікторович, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, старший викладач кафедри економіки і підприємництва, м. Харків, Україна; e-mail: nvprokopenko@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4839-0154>. Моб. (050) 633-76-28.

Prokopenko Mykola, Kharkov National Automobile and Highway University, Senior Teacher at the Department of Economics and Entrepreneurship, Kharkiv, Ukraine.

Костенко Юрій Олексійович – кандидат технічних наук, доцент, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, доцент кафедри обліку і оподаткування; м. Харків, Україна; e-mail: kuakost@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7978-8915>; Моб. (050) 919-45-07.

Kostenko Yurii – Candidate of Engineering Sciences, Associate Professor, Kharkov National Automobile and Highway University, Associate Professor at the Department of account and taxation; Kharkiv, Ukraine.